

EL CAMÍ DELS PELEGRINS DE LES USERES

El territori ha jugat històricament un paper fonamental en la festa, ja que les identitats locals s'han assentat sobre espais ben definits. En la imatge, els pelegrins de les Useres pujant per la Vilavella.

ÀLVAR MONFERRER

El decret 40/2007 de la Generalitat Valenciana va declarar Monument Natural el camí dels pelegrins de les Useres, que cal preservar perquè sustenta una de les celebracions més antigues del país i alhora qualsevol caminant el pot recórrer segons el tarannà que l'impulsa: un deler ceguerós, o la simple intenció, com si cadascú pogués escollir el que més li convé.

Fou camí dels hospitalers, que pujaven de València a l'Aragó i feien hostatge a Sant Joan de la Font Coberta, amb glòria al cor del temple i foguera al mig de la cuina, i de capellans, comerciants i tractants de cavalls i atzembles, caçadors de salvatgines i captadors de voluntat per destruir caus d'animals, camperols i pastors amb llurs ramats... Ara és el GR-33, que puja de Castelló al Penyagolosa i enllaça amb el GR-7, que porta de Cadis fins l'Europa Central.

De bon matí el pelegrí remunta la Vilavella i el Corral Blanc. Al terme de Llucena, en vistes del Penyagolosa i vora el mas de la Polla Rossa, s'endinsa en els giravolts de valls i cims, costes i barrancs, travessa la simple pradera, el tossal de coscoll i argelagues i el pinar amable. El mas de la Vall ofereix la font al caminant i, després de la baixada fins el barranc de la Pallissera, mamprèn la costa del castell de les Torrosselles i l'ermita de Sant Miquel, on beurà del pou i, havent dinat, reposarà a l'ombra de murs i portals.

De vesprada, passa pel mas de Timó, remunta la llima de Bernat i baixa plaent en vistes de Xodos, el poblet arrapinyat sobre la roca, els rectors del qual també ho eren de les Useres altres temps. Es deté a les foscúries de les fonts dels Possos i l'Arxivello i es refresca en llurs dolls, mentre puja el Marinet. Al soldamunt caminarà pel Pla de la Creu, tot de baixada, fins el santuari del Baptista, precursor i nunci de la bona nova.

© Alvar Monferrer i Morfort

La sacralitat popular tradicional no es concep sense clares referències espacials: creus de terme, ermites i santuaris jalonon el territori, atorgant-li significat. En la imatge, els pelegrins de les Useres regressen deixant enrere Xodos.

**«EL DELS PELEGRINS DE LES USERES
ÉS CAMÍ D'ANTICS RITUALS DE FE I
PENITÈNCIA, D'ESPERANÇA I CARITAT,
DE CONSOL MUTU. DEMANA PER LES
MANCANCES DELS HOMES I NO PAS
PELS PECATS, AMB CONSCIÈNCIA
PRETRIDENTINA, EN CONSUETES QUE
VARIEN POC AL LLARG DELS SEGLES»**

■ RITUALS

És camí d'antics rituals de fe i penitència, d'esperança i caritat, de consol mutu. Demana per les mancances dels homes i no pas pels pecats, amb consciència pretridentina, en consuetes que varien poc al llarg dels segles, el dia dividit en sis estacions i la nit de transformació fins el moment cabdal de la iniciació col·lectiva: dins la cova envoltat de fum, paraules de súplica, humilitat i comprensió en les hores fosques i, a l'alba, a la sala dels exvots, la lliçó consuetudinària del guia, pare i mestre que rememora, escolta, aconsella, renta els peus, els besa i demana perdó. Cada pelegrí farà el mateix amb ell. Ara tornaran a casa amb l'aurèola de sants, havent acomplit el vot ancestral del poble.

Camí de cant pla i melodies potser procedents de l'escola de Nôtre Dame de París (segles XII o XIII), transmeses per franciscans i diversificades per can-

**«ÉS CAMÍ D'UN LLOC SAGRAT DELS MÉS
PREGONS DE LA NOSTRA TERRA, CAMÍ
INICIÀTIC PER ANTONOMÀSIA, OBLIDAT
DELS HISTORIADORS, PERQUÈ MAI NO VA
PERTANYER A NINGÚ»**

tors pobletans. Camí de prec, que passaren del psalteri menoret al rosari de les confraries, i d'absoltes.

Rituals, cants i prec en terres seques a dojo, que necessiten l'aigua per traure les collites amb mitja decència, i salut i pau, tostemp desitjades per la gent de tot arreu.

■ PELEGRÍ

Barba sense afaitar, barret d'ales caigudes, vesta de burell, rosaris al voltant del coll i penjant del cinturó, pal ritual... com als vells retaules dels llocs de pelegrinatge. Malgrat la sorpresa del paisatge, és camí amagat, humil, espiritual, de savis, al qual es pot trobar l'eco de l'esperit, que no vol perdre la riquesa interior, que l'agermana amb els companys que li han pertocat. És camí d'un lloc sagrat dels més pregons de la nostra terra, camí iniciàtic per antonomàsia, oblidat dels historiadors, perquè mai no va pertànyer a ningú. Camí d'homes conscients dels seus límits i de la voluntat de ser lliures, ja que, com diu el poeta: «Déu mateix és a la vora,/ estadant del pis de dalt». ☺

Àlvar Monferrer. Historiador (Castelló de la Plana). Doctor en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona.